

ГАЛУНЬКО В. В.

доктор юридичних наук, професор,
академік Академії АПН,
професор кафедри адміністративного
права, інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
(Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична
академія»)
ORCID ID: 0000-0003-1619-5028

БОРОДІН І. Л.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного
права, інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
(Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична
академія»)
ORCID ID: 0000-0002-1874-3238

ДРАГАН О. В.

доктор юридичних наук, професорка,
професорка кафедри кримінального
права, процесу та криміналістики
(Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична
академія»)
ORCID ID: 0000-0002-5696-6360

ГАЛУНЬКО В. В.

доктор філософії з галузі права,
доцент кафедри адміністративного
права, інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
(Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична
академія»)
ORCID ID: 0000-0002-8133-6766

УДК 342:351.753

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.70>**ІСТОРИЧНІ, БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
СЕРЕД ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ**

У статті на основі наукового аналізу вітчизняного історичного, міжнародного та сучасного досвіду України в умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення розкрито засади адміністративно-правового обігу вогнепальної зброї серед цивільних осіб.

Зроблено висновок, що український народ вміє використовувати зброю для захисту Вітчизни. Запропоновано, що право на придбання, володіння, зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї цивільними особами має розглядатися через положення статті 65 Конституції України.

Визначено, що калібр та види вогнепальної зброї, які можуть бути у праві приватної власності цивільних осіб, мають бути значно розширені. Виходячи з необхідності, що цивільні особи територіальної громади певний час могли вести бій з окупантами (терористами) до прибуття допомоги Збройних сил чи інших сил оборони України за зразком Республіки Ізраїль.

Визначено, що особи, які отримали дозвіл та легально набули зброю на праві власності, мають право відкрито її носити без додаткового дозволу, з суворим дотриманням правил безпеки, крім місць, визначених законом та територіальними громадами.

Підкреслено, що потребує посилення первинна та подальші психологічні перевірки для виявлення психічних та інших порушень, які унеможливають володіння та зберігання вогнепальної зброї або будь-який доступ особи до неї. В цій царині має застосовуватися засада, що будь-який сумнів щодо психічної адекватності особи, яка хоче володіти вогнепальною зброєю або вже володіє нею, має трактуватися як категорична заборона на реалізацію такого права – презумпція психологічної невідповідності для володіння вогнепальною зброєю.

Військовослужбовці Збройних сил, інших сил оборони України, а також учасники бойових дій мають право на набуття права володіння будь-якою дозволеною вогнепальною зброєю з 18 років.

Держава має забезпечити можливість придбання військовозобов'язаними вогнепальної зброї за пільговими доступними цінами. Загалом зроблено пропозицію, що держава в особі Верховної Ради України має допрацювати закон про цивільний обіг зброї для того, щоб практично всі військовозобов'язані в Україні мали її в цивільному обігу з постійною готовністю застосувати її щодо агресора та терористів.

Ключові слова: *військовослужбовці Збройних сил України, заборона, застосування зброї, захисту Вітчизни, зберігання та носіння, конституційний обов'язок, постійна готовність, право приватної власності, придбання та володіння, психологічна перевірка, російське вторгнення, терористи, Український народ.*

Halunko V. V., Borodin I. L., Drahan O.V., Halunko V. V. Historical, security aspects and international experience of the administrative and legal framework for the circulation of firearms among civilians

Based on scientific analysis of domestic historical, international, and contemporary experiences of Ukraine during the full-scale Russian terrorist invasion, the article reveals the principles of administrative and legal circulation of firearms among civilians. It concludes that the Ukrainian people are skilled in using weapons to defend their homeland.

It is proposed that the right to purchase, own, store, carry, and use firearms by civilians should be considered through the provisions of Article 65 of the Constitution of Ukraine.

It is determined that the caliber and types of firearms that can be privately owned by civilians should be significantly expanded. Given the necessity that civilian members of a territorial community may need to engage in combat with occupiers (terrorists) for some time before the arrival of assistance from the Armed Forces or other defense forces of Ukraine, similar to the example of the State of Israel, it is determined that those who have obtained a permit and legally acquired firearms in

private ownership have the right to carry them openly without additional permission, with strict adherence to safety rules, except in places designated by law and local communities.

It is emphasized that there is a need to strengthen initial and subsequent psychological checks to identify mental and other disorders that make it impossible to own and store firearms or have any access to them. In this area, the principle should apply that any doubt about the mental adequacy of a person who wants to own firearms or already owns them should be treated as a categorical prohibition on the realization of such a right—the presumption of psychological unfitness to own firearms. Servicemen of the Armed Forces, other defense forces of Ukraine, as well as combatants, should have the right to acquire the right to own any permitted firearms from the age of 18. The state should ensure that military personnel can purchase firearms at preferential and affordable prices. In general, it is proposed that the state, represented by the Verkhovna Rada of Ukraine, should finalize the law on civilian arms circulation so that almost all military conscripts in Ukraine have them in civilian circulation with constant readiness to use them against aggressors and terrorists.

Key words: *acquisition and ownership, constitutional duty, defense of the homeland, permanent readiness for use, private property rights, prohibition, psychological examination, russian invasion, servicemen of the armed forces of Ukraine, storage and carrying, terrorists, Ukrainian people, use of weapons.*

Постановка проблеми. Повномасштабне російське терористичне вторгнення одно-значно показало, що український народ лише тоді має можливість зберегти свою національну ідентичність та жити в мирі та достатку, якщо він зможе захистити свою рідну Незалежну Суверенну Державу – Україну.

Оборона Вітчизни від зовнішнього вторгнення (захоплення) є комплексною справою уряду України, Збройних сил, інших сил оборони України, інших органів публічної влади, суб'єктів громадянського суспільства (волонтерів) та всього українського народу. В умовах гібридної та одночасно гарячої війни, яка ведеться на значній території України та країни-агресора, для захисту територіальної цілісності та недоторканості Української держави необхідні не лише високотехнологічні засоби, однак, як показав досвід останніх років російсько-української війни, також і масові засоби знищення окупанта. Такими засобами захисту для українського народу вже понад чотири століття є вогнепальна зброя. Адже українські козаки здавна були озброєні мушкетами, що дозволяє розглядати їх як своєрідних мушкетерів. Військова реконструкція, представлена в рамках проекту «Людина війни» на Волині (2019 р.), наочно демонструвала, що козаки, які воювали з Московією, використовували саме це вогнепальне озброєння. Мушкети були важливою складовою арсеналу козаків і робили їх ефективними в бойових діях проти ворога. Таким чином, козаки не лише використовували шаблі та іншу традиційну зброю, але й активно застосовували вогнепальну зброю, що свідчить про їхню адаптацію до новітніх технологій війни того часу і дозволяє асоціювати їх із мушкетерами [1]. Водночас треба розуміти, що в більшості випадків мушкет належав козакові на праві власності. Він його купував за власні кошти, отримував у подарунок від побратимів, або здобував у бою.

Однак тема нашого предмета аналізу залишається актуальною. Знищення російськими більшовиками Української Народної Республіки в 20-ті роки ХХ століття призвело до багатьох трагічних наслідків. Найстрашнішим з яких був Голодомор 1932/1933 років, коли було вбито голодом більш ніж п'ять з половиною мільйонів українців. Підготовчим етапом до скоєння цього страшного злочину було вилучення в українців вогнепальної зброї [2].

На жаль, після відновлення Незалежності України, нормативно-правові акти високої дії, норми яких дозволяли б українцям вільно набувати, зберігати, носити та застосовувати зброю для знищення агресора (відбиття небезпечного нападу), не були прийняті. Як

наслідок, на початку повномасштабного вторгнення після 24 лютого 2022 року, вогнепальна зброя роздавалась громадянам за паспортом [3; 4; 5], однак і її було недостатньо. У результаті, в нерівних за озброєнням боях гинули наші герої-добровольці, адже вони не мали достатньої за кількістю та якістю вогнепальної зброї [6; 7]. В умовах сьогодення закони про зброю ще не прийняті. Тільки на третій рік війни Верховна Рада України розглянула їх у першому читанні [8; 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми засад адміністративно правового забезпечення обігу вогнепальної зброї серед цивільних осіб звертали свою увагу вчені та фахівці О. Виноградов, А. Г'ан, С. Діденко, Н. Кава, С. Кізілова, М. Кулик, І. Малка, К. Новосвітня, Д. Шеремет та ін. Проте безпосередньо до аналізованого нами предмета наукового дослідження зазначені вчені не зверталися на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Отже, виходячи з нагальних засад постійної та швидкої готовності громадян України до відбиття військового та іншого небезпечного для життя нападу на сім'ю, громаду та Україну в цілому, наявність у цій сфері як концептуальних, так і законодавчих прогалин обґрунтовує актуальність статті.

Виклад основного матеріалу. Досвід Ізраїлю вказує на потребу чітко регламентованого порядку, який має охоплювати всі аспекти отримання дозволу на вогнепальну зброю, її зберігання, носіння та застосування. Це включає ліцензування, яке надається громадянам Ізраїлю або постійним жителям, які досягли 27 років (або 21 року, якщо вони проходили службу в ЦАХАЛ або національній/цивільній службі). Необхідно також проходження медичного огляду для підтвердження відсутності психічних чи фізичних захворювань, які можуть вплинути на безпечно користування зброєю, а також участь в обов'язковому курсі з безпечного поводження зі зброєю та особисту співбесіду. Зберігання вдома передбачає обов'язкове використання стандартного сейфу, прикріпленого до стіни або бетонної підлоги, у прихованому місці, недоступному для дітей або сторонніх осіб, із суворою забороною залишати зброю без нагляду. Щоденне носіння зброї здійснюється в кобурі, яка розташовується біля тіла або в спеціально призначеній сумці. Застосування вогнепальної зброї допускається лише у випадках крайньої необхідності для захисту життя або здоров'я від протиправного нападу, коли вичерпано всі інші можливі заходи. Воно повинно бути прицілним та одиничним з урахуванням заходів для уникнення шкоди невинним людям. Застосування зброї для захисту майна заборонено, якщо це не становить безпосередньої небезпеки для життя [10;11;12].

Отже, такі засади відображають суворий регламентований нормами права підхід Ізраїлю до обігу зброї, спрямований на забезпечення максимальної безпеки громадян та запобігання випадковим або неправомірним діям із використанням вогнепальної зброї. Слушним для українських реалій буде досвід Ізраїлю щодо права громадян на зберігання зброї у домогосподарствах та носіння вогнепальної зброї, яка належить їм на праві приватної власності, ретельний психологічний відбір та контроль за таким станом на протязі всього періоду володіння громадянином вогнепальною зброєю.

Закон Швейцарії від 20 червня 1997 року «Про зброю, аксесуари до зброї та боєприпаси» (Waffengesetz, WG) визначає засади придбання, зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї в Швейцарії. Для придбання вогнепальної зброї необхідно отримати дозвіл на придбання зброї (Waffenerwerbsschein). Придбати зброю можуть лише особи, які досягли 18-річного віку, не мають обмежень у правоздатності та не мають записів у кримінальному реєстрі, що свідчать про схильність до насильства або інших серйозних правопорушень. Вогнепальна зброя повинна зберігатися у безпечних умовах, зокрема у спеціальних сейфах або інших сховищах, які забезпечують її надійний захист від несанкціонованого доступу. Право на носіння вогнепальної зброї також регламентується. Для носіння зброї в громадських місцях необхідно отримати відповідний дозвіл (Waffen-Tragschein), який видається лише в разі обґрунтованої необхідності, наприклад, для самозахисту або професійної діяльності. Застосування зброї можливе лише в чітко визначених умовах, таких як самооборона, полювання або спортивні заходи, що проводяться в офіційно затверджених

місцях. Незаконне придбання, носіння або застосування зброї тягне за собою суворі правові наслідки, включаючи штрафи та позбавлення волі [13].

Отже, Швейцарія має добру регуляцію обігу вогнепальної зброї, що включає необхідність отримання дозволів на придбання, зберігання та носіння зброї, а також обмежує її застосування до чітко визначених законодавством ситуацій. При цьому, власник зброї має отримувати право на носіння вогнепальної зброї тільки в громадських місцях.

Друга поправка Конституції США визначає, що добре врегульована міліція (Militia), необхідна для безпеки вільної держави, право людей зберігати та носити зброю не повинно порушуватися [14]. При цьому кожний штат має своє законодавство про зброю. Наприклад, засади та правила купівлі, зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї в штаті Невада є досить ретельно регламентованими законами штату. Купівля зброї дозволена особам, що досягли 18 років або 21 року (для пістолетів). Придбати зброю можна лише після успішного проходження перевірки на наявність судимостей. Носіння зброї в Неваді може бути як відкритим, так і прихованим. Для прихованого носіння необхідно отримати спеціальний дозвіл від шерифа округу, який видається після проходження відповідного курсу безпеки та надання дійсного посвідчення особи. Невада визнає дозволи на приховане носіння, видані іншими штатами, але лише в межах певного переліку штатів, зокрема Аляска, Арізона, Флорида та інші. Відкрите носіння зброї в штаті дозволено, але з певними обмеженнями: зброя повинна бути видимою, і її заборонено носити у школах, на території дитячих закладів, у федеральних будівлях та в деяких інших визначених місцях. Крім того, закони штату забороняють носіння зброї у нетверезому стані. Для володіння деякими типами зброї, такими як повністю автоматичні гвинтівки або короткоствольні рушниці, необхідна додаткова реєстрація в федеральних органах. Окремо регулюється володіння глушниками, які дозволені лише відповідно до федерального законодавства. Заборонено продавати або передавати зброю особам, які підпадають під категорію «заборонених осіб», зокрема тим, хто має судимості або був направлений до психіатричних установ. Законодавство штату також регулює публічне використання вогнепальної зброї, забороняючи стрілянину в громадських місцях та безпідставне використання зброї. Порушення цих правил може призвести до серйозних кримінальних санкцій [15].

Отже, у США право на носіння зброї гарантується Другою поправкою до Конституції США, яка закріплює право громадян зберігати та носити зброю, що є необхідним для забезпечення прав людини та безпеки вільної держави. При цьому, кожен штат має свої окремі закони, які регламентують особливості правил купівлі, зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї. Це включає право на купівлю зброї, для чого необхідно досягти віку 18 років для довгоствольної зброї та 21 року для пістолетів, обов'язковою є перевірка на наявність судимостей та інших обмежень. Використовується майже вільне відкрите та після отримання відповідного дозволу приховане носіння зброї. Із класичними заборонами на здійснення цього у школах, публічних будівлях тощо, та в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Застосування зброї дозволяється лише у випадках самооборони або захисту майна, і повинно відповідати принципам необхідності та пропорційності.

Відповідно до законодавства Литовської Республіки, яке регулює обіг вогнепальної зброї та боєприпасів, основними засадами купівлі, зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї є наступні. Право на купівлю вогнепальної зброї мають фізичні та юридичні особи, які отримали відповідний дозвіл від поліції. Для отримання дозволу необхідно пройти медичний огляд та підтвердити відсутність судимостей та інших обмежень. Зброя повинна зберігатися у спеціально обладнаних місцях, які забезпечують безпеку зберігання. Власники зобов'язані гарантувати, що зброя буде недоступною для сторонніх осіб. Носіння зброї дозволяється лише особам, які отримали на це окремий дозвіл. Зброя повинна бути належним чином заряджена та зберігатися у відповідних умовах для безпечного носіння. Вогнепальна зброя може бути використана тільки у випадках, передбачених законодавством, таких як самооборона, спортивні заходи або полювання. Використання зброї для захисту має бути обґрунтованим і відповідати принципам необхідності та пропорційності [16;17].

Отже, у Литовській Республіці використовується класичний європейський підхід до обігу цивільної зброї, який включає те, що право на придбання вогнепальної зброї мають лише особи, які отримали відповідний дозвіл після проходження медичного огляду та перевірки судимостей. Зброя повинна зберігатися у спеціально обладнаних місцях, які гарантують її недоступність для сторонніх осіб. Носіння зброї дозволяється лише за наявності окремого дозволу. Використання зброї дозволяється у випадках, виключно передбачених законом, зокрема для самооборони, на спортивних заходах чи полюванні, дотримуючись принципів необхідності та пропорційності.

Звертаючись до змісту вітчизняних законопроектів про зброю, слід відзначити, що проєкт закону «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» визначає, що цивільні особи, які володіють вогнепальною зброєю, зобов'язані задекларувати її в органах Національної поліції України. Декларуванню підлягає нарізна вогнепальна зброя калібру не більше 12,7 мм, гладкоствольна вогнепальна зброя калібру не більше 23 мм та боєприпаси до неї. Зброя, яка не задекларована, не може бути використана поза територіями, де ведуться бойові дії. Задекларована або отримана цивільними особами вогнепальна зброя є державною власністю, яка може бути у володінні та користуванні цивільних осіб лише на визначений період і на визначених законом підставах. Цивільні особи не мають права передавати задекларовану або отриману вогнепальну зброю іншим особам, окрім органів Національної поліції України. Носіння, зберігання і перевезення вогнепальної зброї здійснюється згідно з правилами, встановленими Міністерством внутрішніх справ України. Забороняється носіння, зберігання, перевезення та застосування незареєстрованої або не задекларованої зброї на території, де не ведуться бойові дії. Цивільні особи, які порушують правила носіння, зберігання або використання незареєстрованої або не задекларованої зброї, несуть кримінальну відповідальність. Цивільні особи зобов'язані здати задекларовану зброю до органів Національної поліції України не пізніше 90 днів з дня оголошення відповідного наказу. Зброя, яка здана або знайдена, підлягає обліку, зберіганню, реалізації або утилізації відповідно до порядку, встановленого Міністерством внутрішніх справ України. Цивільні особи, які знайшли зброю або боєприпаси, повинні повідомити про це органи Національної поліції протягом 24 годин та передати знайдене [8].

Отже, законопроект «Про забезпечення участі цивільних осіб в обороні країни» створює належні умови для участі громадян у захисті України, регулюючи придбання, декларування, носіння та зберігання вогнепальної зброї. Він забезпечує правову базу для використання зброї на визначених територіях, водночас накладаючи обмеження та відповідальність за порушення правил.

Згідно із проєктом закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю», для того, щоб придбати вогнепальну зброю, фізична особа повинна відповідати певним вимогам, які визначаються законодавством: має бути встановлений мінімальний вік для придбання зброї 21 рік для гладкоствольної мисливської зброї та 25 років для нарізної; для придбання зброї необхідно отримати дозвіл від відповідного органу внутрішніх справ. Для цього потрібно пройти медичне обстеження, яке підтверджує відсутність психічних захворювань та залежностей; особа, яка бажає придбати зброю, повинна пройти курс навчання з безпечного поводження з нею та скласти відповідний екзамен; після придбання зброї її необхідно зареєструвати в органах внутрішніх справ протягом встановленого законом терміну. Правила зберігання зброї є ключовими для забезпечення безпеки як власника, так і оточуючих: вогнепальна зброя повинна зберігатися в металевому сейфі або іншому надійному місці, яке забезпечує її безпеку та недоступність для сторонніх осіб; боєприпаси повинні зберігатися окремо від зброї в іншому сейфі або у спеціальному відсіку, щоб уникнути випадкових пострілів; власник зброї зобов'язаний вести облік наявної зброї та боєприпасів, а також забезпечити їх регулярний огляд і підтримку в належному технічному стані [9].

Носіння вогнепальної зброї також регулюється аналізованим законопроектом і передбачає суворі правила: для того, щоб носити зброю, потрібно отримати окремий дозвіл на носіння від органів внутрішніх справ, який видається після додаткового навчання і перевірки;

вогнепальна зброя цивільними особами повинна носитися приховано, щоб не викликати паніку або дискомфорт у громадських місцях; передбачається заборона на носіння зброї в окремих зонах, таких як школи, лікарні, місця масових заходів та інші громадські місця. Застосування вогнепальної зброї дозволяється лише в суворо визначених випадках. Зброя може бути застосована для захисту життя та здоров'я власника або інших осіб у разі загрози їхньому життю, але тільки якщо інші засоби захисту виявилися неефективними (самооборона); вогнепальна зброя може використовуватися для захисту власності у разі прямої загрози злочинних посягань (захист власності). Законодавство передбачає суворі обмеження щодо застосування зброї, щоб уникнути перевищення меж необхідної самооборони або заподіяння шкоди третім особам. Незаконне застосування зброї карається згідно з нормами Кримінального кодексу України, що передбачає відповідальність за перевищення меж самооборони або вбивство [9].

Отже, проєкт закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» запроваджує позитивні обмежувальні заходи, спрямовані на забезпечення безпеки суспільства та недопущення використання зброї на шкоду людині. До таких заходів належать вимоги щодо отримання дозволу на придбання і носіння зброї, проходження медичного обстеження, навчання з безпечного поводження зі зброєю, а також суворі правила зберігання і обліку боєприпасів. Однак деякі положення законопроєкту, такі як відсутність права на відкрите носіння зброї та надмірні вимоги до зберігання й обліку боєприпасів, не враховують українські традиції та реалії тривалої російсько-української війни. Враховуючи сучасні виклики, ці аспекти потребують перегляду для забезпечення ефективнішого захисту громадян.

Висновки: Виходячи з розкритого історичного українського та зарубіжного досвіду, критичного аналізу законопроєктів а також тривалої на виснаження російсько-української війни ми вважаємо що:

По-перше, право на придбання, володіння, зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї цивільними особами має розглядатися через положення статті 65 Конституції України, яку пропонується доповнити частиною другою у редакції «Громадяни для захисту Вітчизни незалежності та територіальної цілості України мають право володіти (користуватися), носити та застосовувати вогнепальну зброю».

По-друге, виходячи з таких засад, калібр та види вогнепальної зброї, які можуть бути правом приватної власності цивільних осіб має бути значно розширеним. Виходячи з необхідності, що цивільні особи територіальної громади певний час могли вести бій з окупантами (терористами), до приходу допомоги Збройних сил, чи інших сил оборони України за зразком республіки Ізраїль.

По-третьє, особи, які отримали дозвіл та легально набули її на праві власності, мають право відкрито її носити без додаткового дозволу, з суворим дотриманням правил безпеки, крім місць визначених законом та територіальними громадами.

По-п'яте, потребує посилення первинна та послідуочі психологічні перевірки виявлення психічних та інших порушень, які унеможливають володіння, зберігання вогнепальної зброї, або будь-який допуск особи до неї. В цій царині має застосовуватись засада, що будь-який сумнів щодо психічної адекватності особи, яка хоче володіти вогнепальною зброєю або вже володіє нею, має трактуватися як категорична заборона щодо реалізації такого права – презумпція психологічної невідповідності для володіння вогнепальною зброєю.

По-шосте, військовослужбовці Збройних сил, інших сил оборони України, а також учасники бойових дій мають право на набуття права володіння будь-якою дозволеною вогнепальною зброєю з 18 років.

По-сьоме, держава має забезпечити купівлю військовозобов'язаними вогнепальною зброєю за пільговими доступними цінами.

Отже, вітчизняний історичний, міжнародний та сьогоденний досвід України в умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення, коли через ведення у великій кількості громад бойових дій у володінні громадян України знаходиться велика кількість різноманітної вогнепальної зброї, при цьому зафіксована мізерна кількість випадків

її використання з злочинною метою. Тим самим, український народ вміє використовувати зброю для захисту Вітчизни. Держава в особі Верховної Ради України має допрацювати закон про цивільний обіг зброї для того, щоб практично всі військовозобов'язані в Україні мали її у цивільному обігу з постійною готовністю застосувати її щодо агресора та терористів.

Список використаних джерел:

1. Козаки без шароварів, мушкетери та легіонери: як насправді виглядали «люди війни» в Україні. Волинські новини. 2019. URL: <https://www.volynnews.com/news/society/kozaky-bez-sharovariv-mushketyery-ta-lehionery-iak-naspravdi-vyhliadaly/>
2. Голодомор. Український інститут національної пам'яті. 2023. URL: <https://uinp.gov.ua/tegy/golodomor>
3. Кізілова С. Київ: людям за кілька годин роздали 10 тисяч автоматів для спротиву РФ. Українська правда. 24 лютого 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/24/7325565/>
4. Новосвітня К. В перший день війни мав одну гранату, потім забрали зброю розбитих росгвардійців, — історія захисника Києва. Вечірній Київ. 14 квітня 2022. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/64846/>
5. Кава Н. Поліція не забиратиме у громадян роздану на початку війни зброю. Але буде реєстр. РБК-Україна. 22 січня 2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/politsiya-zabiratype-gromadyan-rozdanu-pochatku-voyny-zbroyu.html>
6. Виноградов О. Захищати Херсон готові були тисячі: не було чим. Як обороняли Південь у лютому 2022-го. Спецпроект. Донбас. Реалії. 23 лютого 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/oborona-pivdnia-zsu/32284572.html>
7. Шеремет Д. Останній бій перед окупацією Херсону. Роковини загибелі українських бійців у Бузковому парку. Новини Приазов'я. 28 лютого 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-rozstril-buzkovyy-park-kherson-foto/32291376.html>
8. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України. Проект Закону про внесення змін до Закону України щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю. Верховна Рада України. 2014. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42398>
9. Про право на цивільну вогнепальну зброю. Проект Закону України від 25 червня 2021 р. № 5708. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>
10. Малка І. Посібник з отримання приватної ліцензії на зброю. Malka Law Firm. 2023. URL: <http://surl.li/euwsru> (на Івриті)
11. Г'ан А. Полегшення у видачі ліцензії на зброю в Ізраїлі: повний посібник. Адвокат Авраам Г'ан. 2023. URL: <https://www.maariv.co.il/news/law/Article-1046716> (на Івриті)
12. יטרפ היירי ילכל ווישיר. תוחיטבו הרשכה. שאב החיתפ תוארוהו קשנב שומיש להונ, קשנב תוחיטב תוארוהו. ילכל ווישיר. 2021. URL: <https://www.gov.il/he/pages/safety-rules-and-when-to-open-fire>
13. Про зброю, аксесуари до зброї та боєприпаси № SR 514.54 (Waffengesetz, WG) Закон Швейцарії від 20 червня 1997 року. Офіційне видання Федеральної асамблеї Швейцарської Конфедерації. URL: <https://www.fedlex.admin.ch/de/page-not-found> (на німецькій мові)
14. Second Amendment. Constitution of the United States. Congress.gov. 2023. URL: <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-2/>
15. Gun Laws in Nevada. The Range 702, March 7. 2024. URL: <https://www.therange702.com/blog/guide-to-nevada-gun-laws/>
16. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas 2010 m. lapkričio 18 d. Nr. XI-1146
17. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas. Žin., 2010, Nr. 142-7261. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.387017/fCOcdeBzYU>

